

JOSEP MARIA CALBET

**EL DOCTOR ROBERT PERIODISTA DE
"LA VANGUARDIA"**

**IV Congrés d'Història de la Medicina Catalana
Poblet 7-9 de Juny de 1985
Actes, Volum II**

Un dels aspectes més desconeguts de l'obra escrita, per altra part no massa extensa, de Bartomeu Robert i Yarzabal, és la seva activitat periodística com a col·laborador de "La Vanguardia". En aquesta nota volem fer referència als seus articles publicats en aquell periòdic sobre el XIII Congrés Internacional de Medicina, que es va celebrar a París, havent sortit la primera crònica el 5 d'agost de l'any 1900. Potser tinguin més interès, no obstant, els nou articles que també a "La Vanguardia" va publicar l'any 1901, amb el títol genèric de "Balance del siglo XIX" en fa un resum de caràcter històric sobre la Medicina d'aquell segle. Precisament pel seu major interès, pensem que valdria la pena de reproduir-los íntegrament, i així poder facilitar la seva lectura a tots els que hi poguessin estar interessats. Aquí em limitaré a comentar els seus articles sobre aquell congrés, que va ésser presidit pel professor Lanneloungue, el qual segons Robert va donar al congrés, de la seva butxaca, 100.000 francs. A aquesta reunió científica, Robert li va dedicar un total de cinc articles, havent sortit el primer, com ja hem dit, el 5 d'agost del 1900, on justifica el fet de que el congrés se celebrés simultàniament amb l'Exposició Universal, ja que segons ell, profund admirador del poble i de la cultura francesa, podia fer-se gràcies a la "genialitat" d'aquell país. Amb tot, cal recordar que també a Barcelona, amb motiu de l'Exposició del 1.888, es va celebrar paralel·lament un Congrés de Ciències Mèdiques molt reeixit. Afirmar que la característica de París és la contradicció perpètua: vici i despeses desenfrenades es veuen compensats amb la pietat que demostra el temple de Montmartre i la caritat, que és una de les virtuts més freqüents entre els francesos. A l'alegria pròpia de París s'hi oposa la serietat del Congrés de medicina, que ha arreplegat a 12.000 metges provinents de tot el món. Aquests congressos tumultuaris eren bastant freqüents, doncs una cifra semblant de congressistes van reunir els anteriors congressos de Berlin, Roma i Moscou. D'aquests dotze mil membres del congrés, 2293 eren francesos, 572 alemanys, xifra que repeten els anglesos, 412 nordamericans, 805 russos, 324 italians, 219 espanyols i la resta era procedent d'altres països.

Robert insisteix en el seu concepte de les contradiccions, tot dient que si "l'home és molt dolent, és millor del que sembla". No espera d'aquest congrés un gran resultat en l'esfera científica, perquè la tasca de la ciència mèdica, diu, és lentíssima i per altra part la celebració cada tres anys d'aquestes reunions, fa que no hi hagi temps suficient, per que s'observin grans canvis. Diu també que la seva època és enemiga del secret: qualsevol descobriment o observació es fan públics immediatament. Àdhuc arriba a mostrar-se una mica pessimista: res no farà que per ara hi hagi un canvi en el progrés actual, o'trem menys rectificacions que ratificacions. No creu que en el camp de la medicina s'aconsegueixin inesperades conquestes com poden fer-se en la indústria, la física ó la química. El que sí farà el congrés serà una commutabilitat d'afectes, un cosmopolitisme científic, un comerç més intens de les idees i una saludable

ensenyança. Finalment ens diu que el congrés ha quedat dividit en les seccions següents: ciències biològiques, mèdiques, ciències quirúrgiques, obstetrícia i ginecologia, i medicina pública.

El segon dels articles del doctor Robert va ser publicat el 9 d'agost del 1900, on dona notícia de l'apertura que s'havia fet el dia anterior. Aquesta apertura es va fer a un local de 6.300 metres de superfície i amb una capacitat per a 25.000 persones. Afortunadament, ens diu, els professors universitaris, vam ésser invitats a ocupar els primers bancs, i "així vaig poder oir els discursos". Fa seguidament un resum del discurs inaugural, que va ésser sobri, com ell creu que havia d'ésser. El president, "com si es dirigís a nosaltres" va dir que el progrés no pot fer-se en l'aïllament, que cal comunicar les idees i comparar l'esforç dels uns i dels altres. Així, diu, és com es fa el progrés, i s'infiltra en l'esperit humà. Parla després del discurs de Virchow, "una de les primeres figures de la medicina contemporània, i que juntament amb Claudi Bernard i Pasteur, constitueix una espècie de trinitat que ha imprès a la ciència un major progrés que totes les generacions passades". Diu que Virchow, maigrat els seus vuitanta anys, conserva una bona energia, i compara els homes del nord, que tarden a envellir, a "diferència de nosaltres els meridionals, les energies dels quals semblen els focs artificials".

El tercer article va sortir el diumenge 12 d'agost de 1900, quan el congrés ja havia entrat en plena activitat. Palea la seva admiració pels cinc-cents setanta-dos metges alemanys: "quina gent!; quin abrívament el seu!; i que ufanosa la seva il·lustració!". "No hi ha cap dubte -continua dient- que Alemanya avui per avui, està en camí de fer-se l'ama del món; i no és estrany perquè el món ha d'ésser dels més intel·ligents i dels més treballadors; els països ignorants i els peresosos, per selecció natural, han de morir". Cal dir també que Robert era un profund admirador de la música wagneriana i que moltes temporades havia anat a Bayreuth per assistir a les representacions de les òperes de Wagner. Robert era un bon coneixedor de la llengua alemanya. També admira a Itàlia, "on l'educació mèdica ha adquirit aquests últims anys un avenç tan considerable, que pot mostrar-se orgullosa del lloc que va ocupant entre els països més avançats". Segons ell, també ha progressat la medicina a Escandinàvia, no per la laboriositat i la intel·ligència del seus habitants, -que la tenen- sinó perquè tot l'ensenyament és objectiu i experimental i sense que hi hagi un divorci entre la pura observació clínica i el laboratori. Nosaltres -afirma el doctor Robert- en medicina i altres coses anem a la cua de la civilització i mentre els ministres d'Instrucció Pública no siguin capaços de posar en marxa mesures radicals, començant per les escoles de pàrvuls i continuant en la segona ensenyança i a la Facultat, estarem condemnats a fer un mal paper. Els treballs presentats pels metges espanyols -ens diu- són menys nombrosos que en altres congressos. Nosaltres -segueix dient- som massa imaginatius, encara que no ens manquin bones facultats mentals, però som peresosos i no tenim tenacitat suficient per al treball, perquè la nostra voluntat està ineducada. Ens calen, acaba, mitja dotzena de CAJALS... i només en tenim un. "Tenim, sí, bons clínics, però això no és suficient, perquè falta l'experimentació, i aquesta, en ser tan cara, només es pot fer amb la unió col·lectiva i superant el nostre individualisme i egoisme".

El quart article és del 15 d'agost del 1900, i el dedica a comentar les aportacions fetes al Congrés en el camp de la Psiquiatria (amb aquest nom i no Frenopatologia), la Bacteriologia i la Cirurgia. Respecte a la primera fa constar el canvi de concepte que hi ha hagut sobre la bogeria i de la seva nova classificació. Creu amb MAGNAN que per a què hi hagi

un deliri sistematitzat (bogeria) hi ha d'haver una predisposició individual i un terreny vulnerable, sobre el que actua una causa específica. Diu que hi ha un moviment en contra dels manicomis i que cal fer una nova classificació dels asilats més d'acord amb la ciència moderna i les necessitats de l'època. Que molts d'aquests asilats, com els dements senils i els orgànics inofensius haurien d'anar a casa seva o a colònies familiars espaioses. I a més a més humanitzar les presons com la del carrer Amàlia de Barcelona, que és un exemple de vergonya.

En el camp de la cirurgia, afirma, s'ha donat gran importància al nou procediment d'anestèsia general amb les injeccions de cocaïna a la part baixa de la mèdula, assajada ja amb èxit pel doctor Cardenal a l'Hospital del Sagrat Cor de Barcelona. Manifesta, no obstant, la seva reserva sobre si podrà substituir a l'èter i al cloroform.

El cinquè i últim article va ser publicat el 21 d'agost del 1900, quan el doctor Robert ja havia retornat i estava estiujant a Camprodon. En fa un resum: una gran tasca i un gran entusiasme, però cap nota sensacionalista. Hi ha hagut més petites anàlisis que concepcions sintètiques, "que han de ser el complement del mètode inductiu en les ciències biològiques". Manifesta la seva admiració pels Estats Units i per la seva aportació en aparells domèstics per a la higiene i la neteja corporal. Menciona també els èxits aconseguits en el camp de la Higiene Pública: clavegueres ovoides o en forma de ferradura, utilització de nous fertilitzants, nous drenatges del camp,... i la construcció dels nous hospitals, hospicis, cases bressol, manicomis, presons,... molt lluny d'aquell antic Hospital de l'Hotel Dieu, de París, que treu com exemple, i on posaven quatre malats en un mateix llit. És queda astorat que a l'Estat espanyol encara la verola sigui una causa de mortaltat "com si ens trobéssim a les Creuades" quan a la major part de les ciutats europees ja ha desaparegut. A Alemanya, subratlla, en algunes ciutats la vacunació antivariòlica és obligatòria però en d'altres no ho és, mes "què importa tractant-se com es tracta de països cultes on no fa falta l'imperi de la llei, sinó que és suficient la pròpia il·lustració de tots, per a penetrar-se del valor positiu d'aquella mesura profilàctica".

En definitiva veiem en aquesta sèrie d'articles, un Robert lúcid i crític. Amb tota seguretat no va poder estar present en totes les sessions d'aquell congrés de París, i no obstant ens en sap donar un perfecte resum, que amb el seu esperit mèdic i periodístic a la vegada, sap copsar la nota important i d'interès de les que només tenien un valor anecdòtic. Al mateix temps veiem traspuar el seu pessimisme de mestre universitari, la convicció d'un gran endarreriment cultural i científic del país i apunta la gran tasca de reformes que calia fer si volíem situar-nos a nivell europeu.

Aquesta sèrie d'articles, és possible, que l'inspirassin el seu famós discurs sobre l'autonomia universitària, que poc temps després va pronunciar. Aquest discurs ha estat publicat en un llibret i també pot trobar-se resumit a "La Vanguardia" del 25 de febrer de 1902. Allí ens diu que és una paradoxa que el govern de Romanones, que tan reaci és a una simple descentralització regional, parli de l'autonomia universitària. Afirma, però, que l'autonomia universitària a Catalunya i per Catalunya, és necessària. Es felicita de que ja s'hagi acabat el nou hospital clínic de Barcelona i la nova Facultat, però invita a fer un esforç econòmic, perquè amb els cinc milions que fins ara ha costat, no n'hi ha prou per posar-lo en marxa. Creu però, que aquest futur hospital i futura facultat, no satisfan les necessitats i les exigències de la ciència moderna. Tot amb tot, se'n felicita de la seva construcció. L'autonomia universitària

-ens diu- és necessària perquè l'ensenyament no és funció de l'Estat sinó que és una funció purament social, ja sigui de l'individu ó de la col·lectivitat. I a la Universitat caldria donar-li una independència econòmica. També es va manifestar contra el sistema de les oposicions per a ingressar en el professorat i es va pronunciar contra la duplicitat de títols: llicenciat i doctorat.

Totes aquestes idees i algunes més, les va exposar el doctor Robert a través de les pàgines de "La Vanguardia". Crec que seria d'un gran interès, anar recollint sistemàticament els articles que els metges i els científics catalans han publicat a la premsa política de la seva època, doncs moltes vegades és allí, on trobem més fidelment exposat el seu pensament.